

Bölüm Xxx

OKUL ÖNCESİ ÖĞRENCİLERE SUNULAN SAĞLIK EĞİTİMİNİN BOYUTLARI VE BU EĞİTİMİN GELİŞİMSEL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bahar KEFELİ ÇOL¹

Ozan SELÇUK²

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri”, herkes için daha iyi ve daha sürdürülebilir bir gelecek elde etme planı olarak kabul edilmiştir. Bu hedefler yoksulluk, eşitsizlik, iklim değişikliği, çevresel bozulma, barış ve adalet ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere karşılaştığımız küresel zorlukları ele almaktadır. Bu hedeflerden bir tanesi de kaliteli eğitim hedefidir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin dördüncü amacı kapsamında ele alınan kaliteli eğitimle “kapsayıcı ve eşitlikçi kaliteli eğitim sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenme fırsatlarını teşvik etmek” amacı güdülmektedir. Bu amaç altındaki ikinci hedef ise “tüm kız ve erkek çocukların kaliteli erken çocukluk gelişimi, bakımı ve okul öncesi eğitime erişebilmelerini ve böylece ilköğretime hazır olmalarını” gerektirmektedir. Bu bağlamda, kaliteli erken çocukluk gelişimi ve okul öncesi eğitime erişim çocuk gelişimi için gereklidir. İnsan gelişimi için önemli bir kilometre taşı olan erken çocukluk eğitime yönelik oluşan konsensüs sonucu bu döneme ilişkin yatırımlar da artış göstermektedir. Ulus devletlerin eğitim politikalarında erken çocukluk eğitime yer vermesi ve bu eğitimin zorunlu hale gelmesi gerçekleştirilen yatırımlar arasında gösterilebilir. Çocukların hayatlarının ilk 1000 gününe fiziksel, sosyal, duygusal ve psikolojik açılardan yapılan yatırımlar onların gelecekları için kritik öneme sahiptir. Bu bilgiler ışığında dördüncü hedef tersten okunduğunda erken çocukluk dönemindeki kötü koşulların hayatı boyunca ve yetişkinlik döneminde çocuğun üzerinde kalıcı olumsuz sonuçları olabileceği anlamına gelmektedir.

Günümüzde yanlış beslenme alışkanlığı ve hareketsiz yaşam tarzı gibi sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına bağlı olarak hem bireysel hem de toplumsal hastalıklar ve hastalıklara bağlı ölümler artmaktadır. Obezite, diyabet, kalp-damar

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, bahar.kefelicol@erdogan.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, ozan.selcuk@erdogan.edu.tr

boyutları bu çalışmanın birinci bölümünde ele alınmıştır. Buna göre özbakım, beslenme, fiziksel aktivite, uyku-dinlenme ve kişisel güvenlik gibi konular sağlık eğitiminde değinilen boyutlardır. Bu boyutlar kapsayıcı niteliktedir ancak içeriklerinin erken çocukluk döneminde olan çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerine uygun olarak ele alınmalıdır.

Bu konuda yer verilen araştırmalardan elde edilen sonuçlar çocukların büyüme ve gelişme süreçlerinde özbakım uygulamaları, yeterli ve dengeli beslenme, düzenli fiziksel aktivite/egzersiz, yeterli uyku ve dinlenme, kişisel güvenlik, problem çözme ve sağlıklı sosyal ilişkiler gibi sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak çocukların hastalıklardan korunmaları, sağlıklı büyüme ve gelişmeleri, olumsuz sağlık davranışlarından kaçınmaları, sosyalleşmeleri, yaşlandıklarında aktif bir yaşlılık dönemi geçirmelerinin sağlanması için sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını kazanmaları ve yaşam kalitesini arttırmak amacıyla öğrenmenin en etkili dönemi olan anaokulu döneminde verilecek sağlık eğitiminin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında okul öncesi öğrencilere yönelik okullarda verilecek planlı ve sürekli bir eğitim ile öğrencilerin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını geliştirerek sağlıklı birey olmalarını sağlamak, yaşam kalitesini arttırmak hedeflenmelidir.

KAYNAKÇA

- American Academy of Pediatric Dentistry (AAPD) (2011). Policy on oral health in child care centers, 37(6), 33-34. http://www.aapd.org/media/policies_guidelines/p_ohccarecenters.pdf (Son erişim tarihi: 05.05.2016)
- Arendt, J. and Skene, D. J. (2005). Melatonin as a chronobiotic, *Sleep Medicine Reviews*, 9:25-39.
- Ay, F. A. (2013). Deri ve özbakım uygulamaları. *Sağlık uygulamalarında temel kavramlar ve beceriler*. İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık.
- Balkin, T. J., Rupp, T., Picchioni, D. and Wesensten, N. J. (2008). Sleep loss and sleepiness: Current issues, *Chest*, 134(3), 653-60.
- Bayındır, N., ve Özel, A. (2016). İlkokul öğrencilerinin tuvaletleri hijyenik kullanma durumlarının belirlenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 41-47.
- Berk, L. E. (2008). Physical development in early childhood. *Infants and children: Prenatal through middle childhood*, 200-230.
- Buller, D. B., Taylor, A. M., Buller, M. K., Powers, P. J., Maloy, J. A. and Beach, B. H. (2006). Evaluation of the sunny days, healthy ways sun safety curriculum for children in kindergarten through fifth grade, *Pediatr Dermatol*, 23(4), 321-9.
- Bundy, D. A., Guyatt, H. L. (1996). Schools for health: Focus on health, education and the school-age child. *Parasitology Today*, 12(8), 1-14.
- Bundy, D. A. (1997). Health and early child development. *Early child development*. Washington, DC, World Bank.
- Cavill, N., Kahlmeier, S. and Racioppá, F. (2006). *Physical activity and health in Europe. Evidence for action*. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe.
- Chavez, A. and Martinez, C. (1981). School performance of supplemented and unsupplemented children from a poor rural area. *Progress in clinical and biological research*, 77, 393.

- Crane, L. A., Asdigian, N. L., Barón, A. E., Aalborg, J., Marcus, A. C., Mokrohisky, S. T., Byers, T. E., Dellavalle, R. P. and Morelli, J. G. (2012). Mailed intervention to promote sun protection of children: A randomized controlled trial. *American College of Preventive Medicine*, 43(4), 399-410.
- Coşgun, M. ve Kara, F. (2013). Öğrencilere verilen sağlık eğitiminin bilgi ve davranışlarına etkisinin değerlendirilmesi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22(1),52-63.
- Denham, S., Blair, K., DeMulder, E., Levitas, J., Sawyer, K., Auerbach-Major, S., et al. (2003). Preschool emotional competence: Pathway to social competence. *Child Development*, 74, 238-256.
- Doğan, B. G. ve Gökalp, S. (2008). Türkiye’de dış çürüğü durumu ve tedavi gereksinimi 2004, *Hacettepe Dış Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 32(2), 45-7.
- Edwards, L. N., Grossman, M. (1979). The relationship between children’s health and intellectual development. In *Health: What is it Worth?* (pp. 273-314). Pergamon.
- Emmons, K., Geller, C. A., Viswanath, V., Rutsch, L., Zwirn, J., Gorham, S. and Puleo, E. (2008). The sunwise blyc intervention for school-based sun protection: A pilot study”, *Journal of Scholl Nursing*, 24(4), 215-7.
- Erci, B. (2012). Okul sağlığı hemşireliği, *Halk sağlığı hemşireliği*. Editör: Erci, B. Amasya: Göktuğ Yayıncılık.
- Goldsmith, H. H. (2003). Genetics of emotional development. *Handbook of affective sciences*, 300-319.
- Güler, Ç., Eltas, A., Güneş, D., Görgen, V. A. ve Ersöz, M. (2012). Malatya ilindeki 7-14 yaş arası çocukların ağız dış sağlığının değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2,19-24.
- Gündüz, S., Çizmeci, M. N., ve Kanburoğlu, M. K. (2013). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin çocuk sağlığı konusundaki bilgi düzeyleri, *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 1, 21-26.
- Hammond, B., Ali, Y., Fendler, E., Dolan, M. and Donovan, S. (2000). Effect of hand sanitiser use on elementary school absenteeism, *American Journal of Infection Control*, 28(5), 340-346.
- Kaya, M., ve Aslan, D. (2009). Ankara’da bir ilköğretim okulunda el yıkama konusunda bir müdahale çalışması, *Erciyes Tıp Dergisi*, 31(2), 135-143.
- Kılınç, G., Koca, H. ve Ellidokuz, H. (2013). 3-4 yaş grubu çocukların ağız sağlık durumlarının iki yıllık takibi. *Dokuz Eylül Üniversite Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(1),25 – 31.
- Kitiş, Y. ve Bilgili, N. (2011). İlköğretim öğrencilerinde el hijyeni ve el hijyeni eğitiminin etkinliğinin değerlendirilmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 4(1), 93-102.
- Karoly, L. A., Bigelow, J. H. (2005). The economics of investing in universal preschool education in California. Rand Corporation.
- Mackinnon, L. T., Ritchie, C. B., Hooper, S. L. and Abernethy, P. J. (2003). *Exercise management: Concepts and professional practice*. USA: Human Kinetics.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2007). *Çocuk gelişimi ve eğitimi çocuk hastalıkları*. Ankara: T.C. MEB. ME-GEP. [http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/cocukgelisim/moduller / cocukhastalıkları.pdf](http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/cocukgelisim/moduller/cocukhastalıkları.pdf) (Son erişim tarihi: 26.08.2016)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2010). İlköğretim okullarında temizlik ve hijyen. Ankara: T.C. MEB. EAR-GED. http://www.meb.gov.tr/earged/earged/ilk_ok_temizlik_hijyen.pdf (Son erişim tarihi: 26.08.2016)
- Milne, E., Jacoby, P., Giles-Corti, B., Cross, D., Johnston, R. and English, D. R. (2006). English the impact of the kidskin sun protection intervention on summer suntan and reported sun exposure: Was it Sustained? *Preventive Medicine*, 42(1), 14-20.
- Mutlu, B., Ergişi, A., Ayhan, A. B., ve Aral, N. (2012). Okul öncesi dönemde montessor eğitimi, *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 113-128.
- Nahar, V. K. (2013). Skin cancer prevention among school children: A brief review, *Central European Journal of Public Health*, 21(4), 227-232.

- Nedeltcheva, A. V., Kilkus, J. M., Imperial, J., Kasza, K., Schoeller, D. A. and Penev, P. D. (2009). Sleep curtailment is accompanied by increased intake of calories from snacks, *American Journal of Clinical Nutrition*, 89(1), 126-33.
- Önsüz, M. F. ve Hıdıroğlu, S. (2008). İstanbul'da Farklı İki İlköğretim Okulundaki Öğrencilerin Kişisel Hijyen Alışkanlıklarının Belirlenmesi, *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 9, 9-17.
- Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri, *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 32-44.
- Özcan, C., Kılınc, S. ve Gülmez, H. (2013). Türkiye'de okul sağlığı ve yasal durum, *Ankara Medical Journal*, 13(2), 71-81.
- Özcebe, H., Ulukol, B., Mollahaliloğlu, S., Yardım, N., Karaman, F. (2008). *Sağlık hizmetlerinde okul sağlığı kitabı*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Pandi-Perumal, S. R., Srinivasan, V., Maestroni, G. J., Cardinali, D. P., Poeggeler, B., and Hardeland, R. (2006). Melatonin: Nature's most versatile biological signal? *FEBS Journal*, 273(13), 2813-38.
- Patel, S. R. and Hu, F. B. (2008). Short sleep duration and weight gain: A systematic review, *Obesity*, 16(3), 643-653.
- Pekcan, H. (2006). Okul sağlığı. *Halk sağlığı temel bilgiler*. Editörler: Güler Ç, Akın L. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye giriş*, Çev. Tamer Geniş, İstanbul: Kaknüs Yayınları,
- Reeves, L. M., Priest, P. C. and Poore, M. R. (2012) School toilets: facilitating hand hygiene? A review of primary school hygiene facilities in a developed country, *Journal of Public Health*, 34(4):483-8.
- Sabri Ülker Gıda Araştırmaları Enstitüsü ve Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Müdürlüğü. *yemekte denge doğru beslenme rehberi*. <http://www.yemektedenge.org/> (Son erişim tarihi: 05.05.2016)
- Sağlık Bakanlığı (2008). *Erken çocuk gelişiminin desteklenmesi, eğitimciler için eğitim rehberi, çocuk ve ergen sağlığı modülleri*. Ankara: T.C. SB. Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Sağlık Bakanlığı (2013). Okul öncesi ve okul çağı çocuklara yönelik beslenme önerileri ve menü programları. Ankara: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Obezite, Diyabet ve Metabolik Hastalıklar Daire Başkanlığı. http://beslenme.gov.tr/content/files/basin_materyal/okul_onesesi_ve_okul_cagi_cocuklara_yonelik_beslenme_onerileri_ve_menu_programlar_.pdf (Son erişim tarihi: 16.08.2016)
- Sağlık Bakanlığı (2014a). *Türkiye fiziksel aktivite rehberi: çocuk ve ergenlerde fiziksel aktivite*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Obezite, Diyabet ve Metabolik Hastalıklar Daire Başkanlığı. http://beslenme.gov.tr/content/files/basin_materyal/Fiziksel_aktivite_rehberi/1_cocuk_ergenler.pdf (Son erişim tarihi: 16.08.2016)
- Sağlık Bakanlığı (2014b). *Türkiye beslenme ve sağlık araştırması 2010: Beslenme durumu ve alışkanlıklarının değerlendirilmesi sonuç raporuna*. Ankara: T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü. http://www.sagem.gov.tr/TBSA_Beslenme_Yayini.pdf (Son erişim tarihi: 15.08.2016)
- Shakotko, R. A., Edwards, L. N. and Grossman, M. (1980). An exploration of the dynamic relationship between health and cognitive development in adolescence (No. w0454). *National Bureau of Economic Research*.
- Stöver, L. A., Hinrichs, B., Petzold, U., Kuhlmei, H., Baumgart, J., Parpart, C., Rademacher, O. and Stockfleth, E. (2012). Getting in early: Primary skin cancer prevention at 55 German kindergartens. *British Association of Dermatologists*, 167(2), 63-69.
- T. C. Sağlık Bakanlığı (2011). *Türkiye'de okul çağı çocuklarında (6-10 yaş grubu) büyümenin izlenmesi (TOÇBİ) projesi araştırma raporu*. Sağlık Bakanlığı Yayın No:834, Ankara: Kurban Matbaacılık Yayıncılık.
- Türk Dış Hekimleri Birliği (2014). *Türk Dış hekimleri Birliği, 17-23 Kasım Ağız-Dış Sağlığı Haftası dolayısıyla: ağız-dış sağlığı, genel sağlığın ayrılmaz bir parçasıdır, vurgusu yapıyor*. Ankara: Türk Dişhekimleri Birliği. http://www.tdb.org.tr/tdb/v2/ekler/22_Kasim_Basin_Dosyasi_11.11.2014.pdf (Son erişim tarihi:01.09.2016)

- Walker, W. A. and Humphries, C. (2005). *Ye oyna ve sağlıklı ol.* (Çeviren: Özlem TÜZEL AKAL). İstanbul: Optimist Yayım Dağıtım.
- Whaley, S. E., Sigman, M., Espinosa, M. P., Neumann, C. G. (1998). Infant predictors of cognitive development in an undernourished Kenyan population. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 19(3), 169-177.
- World Health Organization (2006). News and information. *Public Health Nutrition*, 9(5), 658-660.
- Yıldız, E., Şimşek, M., Gündođar, Z. ve Aktan, A. M. (2015). Gaziantep Diř Hekimliği Fakültesi'ne başvuran çocukların ağız ve diş sağlığı düzeyi. *Gaziantep Tıp Dergisi*, 21(2),118-124.
- Yurdasal, B., Bozkurt, A. İ., Öz, İ., Tanrıverdi, S., Tař, E. ve Nalbant, M. (2012). Denizli ağız diş sağlığını geliştirme projesi; 3. yıl sonuçları. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 10(1),44-52.
- Virginia Academy of Sleep Medicine. Sleep is Important to Your Child's Health. (2011). http://www.sleepinfairfax.org/docs/SLEEP_IS_IMPORTANT_TO_YOUR_CHILD.pdf (Son erişim tarihi: 19.08.2016)
- Zoubaneas, E., Manolarakis, M. (2002). *What good food are you going to cook today mum?* Athens, Greek Letters.